

Регіональна бізнес-економіка та управління: науковий, виробничо-практичний журнал. –
Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. – № 3. – 120 с.

У щоквартальнику ПВНЗ «Вінницький фінансово-економічний університет» висвітлюються актуальні питання з економіки та управління підприємствами, фінансів, менеджменту, обліку та аудиту.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто прагне отримати ґрунтовні знання теоретичного і прикладного характеру.

Редакційна колегія: Сахно А.А., д.е.н., професор (головний редактор); Білоконний П.Г., д.е.н., професор; Молчанов П.А. д.тех.н., професор; Гречишкіна О.О., к.е.н., доцент (Білорусь); Мераб Хохобаія., к.е.н., доцент (Грузія); Тимрієнко І.Ю., к.е.н., доцент; Гевчук А.В., к.е.н., доцент; Боковець В.В., д.е.н., професор; Поліщук Н.В., к.е.н., доцент (заступник головного редактора); Москвічова О.С., к.е.н., доцент; Григорук І.О., к.е.н., доцент; Луцяк В.В., д.е.н., професор; Сташко І.В., к.е.н., доцент; Бутинець Ф.Ф., д.е.н., професор; Коробка Ю.П. (редактор)

Відповідальність за підбір та викладення фактів у підписаних статтях несуть самі автори. Висловлені у цих статтях думки можуть не співпадати з точкою зору редакційної колегії і не накладають на неї ніяких зобов'язань.

Засновник і видавець: Вінницький фінансово-економічний університет

Адреса редакції: вул. Пирогова 71а, кім. 301
м. Вінниця, 21037, Україна

Телефон/факс: 8 (0432) 53-47-27, 50-55-51

Рекомендовано до друку Вченою радою
Вінницького фінансово-економічного університету
Протокол № 1 від 03 вересня 2019 року

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 9838 від 17.05.2005р.
Журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України
(Додаток 5 до наказу Міністерства освіти і науки України
від 15.04.2014 р. № 455)

Формат 70x100x 1/16 Папір офсетний. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 7,2. Наклад 100 прим.
Замовлення № 627

Віддруковано в друкарні ФОП Корзун Д.Ю.
м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21а.
Тел.: (0432) 69-67-69, 52-82-78
e-mail: tvory2009@gmail.com

Видавець ТОВ «Нілан-ЛТД»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4299 від 11.04.2012 р.

© **Вінницький фінансово-економічний університет**

Вінницький фінансово-економічний університет

Регіональна бізнес-економіка та управління
Науковий виробничо-
практичний журнал

№ 3(63),
Вересень, 2019 рік

Зміст

ВСТУП.....2

Теорія та механізм регулювання регіональної економіки

Боковець В.В., Корж Н.В. Стратегічні напрямки розвитку вітчизняних торговельних мереж.....3
Гевчук А.В., Качуріна Я.В. Механізм застосування апарату нечіткої логіки для оцінювання можливості банкрутства бізнес-одиниці.....12
Громова О.Є., Мусієнко О.Л., Кінаш А.А. Маркетингова стратегія на транспортних підприємствах в умовах антикризового управління.....19
Дюк А.А., Іщенко В.О., Кравець М.В. Особливості управління ризиками сільськогосподарського підприємства.....33

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

Громова О.Є., Мельник М.Є., Збавитель А.И. Оцінка управління ризиками на авіаційних підприємствах України.....38
Поліщук Н.В., Коробка Ю.П., Асташкевич К.К. Конкурентні переваги малого підприємства в сучасних умовах.....44
Шевчук Л.П., Ярмак Н.В. Аналіз показників фінансового стану бізнес-одиниці щодо оцінки необхідних грошових ресурсів.....50

Бізнес-економіка, фінанси, облік і аудит

Гевчук А.В. Спотворення в бухгалтерському обліку розрахунків і звітності: характерні особливості та профілактика.....57
Гевчук А.В., Качуріна І.Ю. Нові методи оцінки фінансово-економічного стану як інструмент управління фінансовими ресурсами.....65
Гевчук А.В., Майструк Т.О. Контроль ремонту основних засобів та вплив на амортизаційні відрахування.....71
Паламаренко Я.В., Булаховська І.С., Ванжула Л.В. Місце фінансової стратегії в стратегічному наборі підприємства.....78
Шевчук Л.П., Андрущенко О.А. Значення електронного адміністрування податків та запровадження РРО за новими правилами щодо наповнення бюджету в сучасних умовах.....84

Управління бізнесом і соціальним прогресом у регіоні

Білоконний П.Г., Чиженко І.В., Бездітний Ю.О. Проблеми та перспективи інтеграційних процесів України.....92
Гатаулліна Е.І., Маршук Л.М. Моніторинг місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів України.....98
Громова О.Є., Головчук Ю.О. Роль інноваційних маркетингових комунікацій в управлінні туристичним бізнесом.....104
Поліщук Н.В., Крижанівський В.В. Інноваційний потенціал регіонів, сучасний стан та оцінка.....109

Реферати наукових статей журналу.....116
До відома авторів.....120

УДК 330.131.7:658

Дюк А.А.,
кандидат економічних наук, доцент
Вінницького національного аграрного університету
Іщенко В.О.,
магістр Вінницького національного аграрного університету
Кравець М.В.,
магістр Вінницького національного аграрного університету

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті проаналізовано визначення поняття «ризик». Проведено класифікацію ризиків сільськогосподарського підприємства. Охарактеризовано чинники та джерела виникнення підприємницького ризику в агропромисловому виробництві. Розглянуті методи зниження ризиків, які дозволяють створити резерви для покриття наслідків ризику. Обґрунтовано необхідність активного впливу на сукупність ризиків в агропромисловому комплексі з метою забезпечення його сталого розвитку. Розглянуто діючу систему управління ризиками в сільськогосподарських підприємствах, розкрито недоліки її функціонування. У результаті дослідження обґрунтовано можливість зорієнтувати сільське господарство України згідно з успішним зарубіжним досвідом. Запропоновано створення служби управління ризиками з врахуванням специфічних особливостей кожного із напрямів діяльності сільськогосподарського підприємства та способи зменшення ризиків в аграрному секторі.

Ключові слова: *ризик, сільське господарство, страховий продукт, страхування, диверсифікація.*

The high objective significance of business risk, as well as the complexity, specificity of formation and functioning of the domestic agrarian market cause the problem of improving business risk management in agribusiness.

The article analyzes definitions of the concept of "risk". A classification of the risks of an agricultural enterprise was carried out. Factors and sources of business risk in agro-industrial production are described. Methods of risk reduction that allow creating reserves for covering the consequences of risk are considered. The need for an active impact on the set of risks in the agro-industrial complex in order to ensure its sustainable development is justified. The current system of risk management in agricultural enterprises is considered, the shortcomings of its functioning are revealed. The study found that the main problem in the risk management in domestic enterprises is the absence of a risk management system. To increase the efficiency of risk management one should keep to the following rules: optimality, efficiency, variance, forecasting, argumentativeness, and continuity. However, the implementation of innovations in enterprises is connected with a high risk. It is established that under an risk we should understand the probability of deviation of actual results from planned ones or receiving financial loss due to changes in a company as a result of ineffective activities. Management process investigated risks at home enterprises. Problems identified, the process important rules to be followed for purposes improve the management of innovative products risks at domestic enterprises. As a result of the study, it is justified to orient the

agriculture of Ukraine according to successful foreign experience. It is proposed to create a risk management service taking into account the specific characteristics of each of the agricultural business activities and ways of reducing risks.

Key words: *Risk, agriculture, insurance product, insurance, diversification.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аграрний сектор схильний до безлічі ризиків. Із розвитком суспільства та різних сфер життя людини змінювалась природа та прояв ризиків. Певні види ризиків зникали, натомість з'являлися нові ризики (економічні, фінансові), що спонукало до пошуку інноваційних методів управління ними. Поява товарно-грошових відносин змусила науковців та практиків вишукувати раціональні та системні методи управління ризиками. Ризики сільського господарства впливають на загальний рівень продовольчої безпеки держави, на рівень життя населення, тому являють собою предмет наукового вивчення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням управління ризиком в агропромисловому комплексі приділяли такі економісти як І. Балабанов, Л. Бернстайн, В. Віглінській, Ф. Гальтон, Г. Гольдштейн, Р. Кендалл, В. Макаренко, М. Мескон, Ф. Найт, Д. Речмен, О. Романченко, Л. Шаршукова та ін. В їхніх працях були розглянуті питання теорії і практики управління ризиком. Враховуючи мінливість зовнішнього середовища, ризики змінюють вагомість впливу на підприємство. Тому, слід підкреслити необхідність поглибленого вивчення ролі ризику в управлінні сільськогосподарського підприємства.

Формування мети статті. Мета статті полягає у дослідженні ризику в аграрному секторі економіки, виділенні основних проблем управління ризиками в аграрній сфері України та вирішенні цих проблем за рахунок використання певних заходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення ризиків є одним із найважливіших сучасних напрямів економічних досліджень, оскільки воно є необхідним для прогнозування розвитку економіки та прийняття рішень. Для дослідження ризиків агропідприємств необхідно визначити, що ж таке ризик взагалі. Так В.В. Вітлінським [2] трактує поняття ризик, що це економічна категорія, що відображає характерні особливості сприйняття зацікавленими суб'єктами економічних відносин об'єктивно наявних невизначеності і конфліктності, іманентних процесам цілепокладання, управління, прийняття рішень, оцінювання, що обмежені можливими загрозами і невикористаними можливостями.

Ризики – це можливі несприятливі події, що можуть відбутися, і в результаті яких можуть виникнути збитки, майнові втрати учасників зовнішньоекономічної діяльності [5].

Стосовно ризиків сільського господарства, то вони дуже специфічні. Ризики в сільському господарстві діляться на ризики рослинництва та тваринництва. Що стосується характерних ознак прояву ризику в аграрному виробництві, то слід зазначити, що сільське господарство — це галузь економіки, яка переважно займається виробничою діяльністю, в ході якої вирощується або виробляється сільськогосподарська продукція, що потребує подальшої переробки і реалізації споживачам.

Сільське господарство - найбільш ризикова галузь агропромислового комплексу, піддана впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів ризику [2]. Це пов'язано з тим, що результати діяльності сільськогосподарських товаровиробників визначаються не тільки кількістю і якістю вкладеної праці, рівнем використання техніки і технологій, а й об'єктивними умовами ведення сільськогосподарського виробництва, пов'язаними з підвищеним ступенем ризику. Це пов'язано з тим, що процес виробництва включає в себе

кілька стадій (наприклад, у галузі рослинництва – це оранка, підготовка ґрунту до сівби, сівба культур, догляд за посівами, збір урожаю і т.д.), на кожній з яких аграрний товаровиробник може зазнати збитків внаслідок помилкових дій, прийняття невірних рішень або негативної дії навколишнього середовища [1].

Найбільш повно і різнобічно, на нашу думку, ризик у діяльності сільськогосподарських підприємств можна охарактеризувати як ймовірність (загрозу) втрати підприємством частини свого виробничого потенціалу, наявних ресурсів, недоодержання прибутку або виникнення додаткових витрат у результаті здійснення виробничо-фінансової діяльності.

Виходячи з вищевикладеного, охарактеризуємо сутність ризику в сільськогосподарському виробництві більш детально. Ризик – це [4]:

– можливість відхилення від запланованих параметрів виробничо-фінансової діяльності внаслідок прийняття невірного, помилкового рішення;

– імовірний характер досягнення бажаних параметрів (підвищення врожайності сільськогосподарських культур, продуктивності тварин і птиці, зниження собівартості продукції, збільшення розміру прибутку, підвищення рентабельності);

– відсутність впевненості в тому, що кінцева мета діяльності підприємства буде досягнута;

– можливість трудових, матеріальних (насіння, садивний матеріал, корми, засоби захисту рослин і тварин від шкідників і хвороб, пально-мастильні матеріали), фінансових та інших втрат, пов'язаних з обраною в умовах невизначеності альтернативою.

Ризики по зв'язку з підприємницькою діяльністю діляться на підприємницькі та непідприємницькі. За рівнем виникнення ризику можуть поділятися на: фірмові ризики, галузеві ризики, міжгалузеві, регіональні, державні, глобальні ризики. По можливості прогнозування ризику діляться на прогнозовані і непрогнозовані, за сферою виникнення ризику – на зовнішні і внутрішні, за сферою виникнення ризику – соціально-політичні, адміністративно-законодавчі, виробничі, комерційні, фінансові, природно-кліматичні, демографічні, геополітичні.

Особливість управління ризиком у ринкових умовах полягає в тому, що суб'єкт ринку повинен усвідомлено йти на ризик, не уникаючи його, якщо він прагне реалізувати власні цілі діяльності. Кожне уникнення та мінімізація ризиків знижує ефективність діяльності підприємства, оскільки управління ризиками вимагає додаткових витрат та виконання дій із певним рівнем резервування ресурсів, але недооцінка чи нехтування ними можуть спричинити значні втрати та довгострокові негативні наслідки у діяльності суб'єкта господарювання [6].

Існування ризику в сільському господарстві пов'язано з неможливістю точно передбачити майбутній розвиток подій. Виходячи з цього, необхідно виділити наступні ознаки ризику: він має відношення до майбутнього й тісно пов'язаний з прогнозуванням і плануванням, а отже, і з прийняттям рішень.

Для сталого розвитку сільського господарства, в ринковій економіці особливу значимість придбали в даний час питання адаптації до ризиків сільгоспвиробництва, які пов'язані значною мірою з різницею в природних, а також соціально-економічних умовах в різних регіонах, які на практиці визначають в результаті функціонування і успішний розвиток аграрно-продовольчої сфери.

Головна мета управління ризиками полягає в поліпшенні фінансових показників фірми, в створенні умов, щоб не було надто помітних втрат.

Особливості ризиків в с/г виробництві пов'язані зі специфічним циклом і з труднощами внесення будь-яких змін в вжиті заходи, з досить слабкими позиціями виробників на внутрішньому і зовнішньому ринку, непередбачуваністю умов виробництва [5].

Основну загрозу являє собою матеріальний ризик, який пов'язаний з природними умовами, в першу чергу з атмосферними. Технічний прогрес створює можливості досить сильного протидії таким ризикам.

Значно більша загроза для с/г виробників полягає в ризиках, які пов'язані з прийняттям помилкових рішень, ризики збуту. Ризики компанії, до якої відноситься с/г підприємство, мають власне джерело в нестачі знання про майбутній стан оточення.

Несприятливі погодні умови також є джерелом ризику для сфери с/г виробництва.

Це проявляється в зниженні врожайності ряду культур і обсягів одержуваної с/г продукції.

Погодні ризики накладаються на економічні, що ускладнює в результаті їх виявлення і проведення аналізу.

Для збільшення ефективності прийняття управлінських рішень дуже важливою є розробка заходів, пов'язаних з системою господарювання в умовах невизначеності та наявності різних ризиків.

У реальних ситуаціях, в умовах різних факторів ризику можливе використання різних способів зменшення ризиків, що впливають на певні сторони роботи підприємства.

Так, наприклад, відомі такі способи зменшення ризиків в аграрному секторі [1-6]:

1) диверсифікація аграрних систем. Завдання диверсифікації в знаходженні найбільш оптимальних комбінацій різних видів діяльності для зниження в результаті ризиків в цілому, а не в простому виборі видів діяльності, які найменш схильні до коливань. Завдяки диверсифікації можливо більш ефективно використання наявних у компанії ресурсів.

2) страхування ризиків у сфері сільського господарства. Страхування ризиків – важливий метод їх зменшення. Це передача частини ризиків третій стороні – страховій фірмі. Один з інструментів управління ризиками в сфері АПК – страхування, яке в підсумку дозволяє забезпечити достатньо стабільні умови виробничої діяльності господарюючих суб'єктів на селі незалежності від того, якими є природні умови.

3) форвардні контракти. Застосування на практиці форвардних контрактів – дуже ефективна, а в західних країнах – досить популярна форма управління ризиками в сфері сільського господарства. У загальному уявленні форвардні контракти передбачають оплату того чи іншого товару по обмовляється заздалегідь ціною до здійснення поставки, а іноді і до виробництва товару.

Заходи, які спрямовані на зменшення можливих ризиків, повинні здійснюватися конкретними сільськогосподарськими товаровиробниками, вони при цьому не можуть забезпечити повністю безризикового підприємництва.

Щоб можна було ефективніше управляти ризиками, разом із зазначеними заходами потрібно держпідтримка, що припускає створення в с/г регіонах інформаційно-консультаційних служб, встановлення на продукцію гарантованих цін, створення системи допомоги для фермерів, зростання частки короткострокового кредитування за низькими

відсотковими ставками. В даний час в багатьох країнах управління ризиками та проблеми в цій сфері виведені на державний рівень.

Висновки. Отже, що б вижити в конкурентному ринковому середовищі, підприємству необхідно приймати сміливі, обґрунтовані ризикові рішення, спрямовані на підвищення конкурентних переваг. У ризикових умовах сільськогосподарські підприємства повинні регулярно проводити збір та обробку релевантної інформації, визначати і оцінювати можливе джерело ризику внутрішнього і зовнішнього середовища, ефективно управляти ними з метою зменшення його негативного впливу на фінансовий стан підприємство.

В даний час з метою забезпечення сталого функціонування сільськогосподарського виробництва необхідно дотримання і використання основних принципів дослідження ризиків, реалізація яких має сприяти формуванню системи організаційно-економічних заходів зниження негативного впливу факторів ризику на результати виробничо-фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел та літератури:

1. Буздалин А.В., Сидорова Е.А. Взаимосвязь сегментов финансового рынка. – Режим доступа – <http://www.buzdalin.4u.ru/text/mark/m3/segm.html>.
2. Вітлінський В.В. Концептуальні засади ризикології у фінансовій діяльності // Фінанси України. – К.: Преса України, 2003. – № 3. – С. 3–7.
3. Краснов В.С. Основные методы нейтрализации предпринимательских рисков / В.С. Краснов, Н.В. Чумакова // Международный научно-исследовательский журнал. – 2014. – № 1-3 (20). – С. 79-80.
4. Навроцький С.А. Формування перспективної моделі страхового захисту сільського господарства України / С.А. Навроцький // Наук. вісник Мукачівського держ. ун-ту. Серія «Економіка». 2014. Вип. 1(1). С. 149- 155.
5. Остапенко О.М. Удосконалення вітчизняної системи страхування аграріїв з урахуванням зарубіжного досвіду / О.М. Остапенко // Економіка: реалії часу: наук. журн. 2013. № 5(10). С. 19-30
6. Плаксієнко В.Я., Бабенко В.Г. Проблеми категоріального обґрунтування страхування фінансових ризиків // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія “Фінанси і кредит”. – 2006. – № 1. – С. 17–19.
7. Таран О.В. Сучасні питання проблематики ризиків фінансової сфери діяльності підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз. Харків: Константа. – 2004. – 108 с.